

TRANSFORMĂRI LEGISLATIVE ȘI ADAPTĂRI
JURISPRUDENȚIALE CU PRIVIRE LA TENTATIVĂ

LEGAL TRANSFORMATIONS AND JURISPRUDENTIAL
ADJUSTMENTS REGARDING THE (CRIMINAL) ATTEMPT

MARIA-IOANA MĂRCULESCU-MICHINICI¹

Rezumat: Tentativa - forma atipică a infracțiunii - este consacrată în Capitolul IV, din Titlul II al Părții generale a Codului penal (art. 32 - art. 34). Între modul cum era reglementată tentativa în Codul penal din 1968 și dispozițiile actuale în materie, există asemănări, dar și deosebiri. Dacă modificările intervenite reflectă schimbări (majore) de optică a legiuitorului penal, dacă prin formulările adoptate se înlătură controverse teoretice și soluții divergente din practică, dacă există probleme legate de aplicarea legii penale mai favorabile, sunt câteva aspecte dezbătute care dau conținut prezentului articol. Unora dintre soluțiile legislative sau dintre soluțiile adoptate în doctrină și jurisprudență, li se adaugă o succintă analiză critică.

Cuvinte-cheie: tentativă; incriminare; sancționare; impunitate; soluții teoretice și practice

Abstract: The criminal attempt - which is an atypical form of the offense – is enshrined in the IVth Chapter of the IInd Title from the General Part of the current Romanian Criminal Code (articles 32 thru 34). There are both similarities and differences between the way the criminal attempt was regulated in the former Romanian Criminal Code (in force since 1969, thru the 1st of February 2014), and the current provisions regarding it. Some of the issues examined in this article, which give it content, refer to matters such as: if the normative amendments which have been made, reflect (or not) major changes of perspective, from the legislators part, regarding the criminal attempt; whether the legal wording adopted removes (or not) the theoretical controversies and the divergent jurisprudential solutions surrounding the criminal attempt; whether there are (or not) some problems regarding the application of the most favorable criminal law for the offender (the *mitior lex* principle), in connection to the criminal attempt.

¹ Lector univ. dr., Universitatea „Alexandru Ioan Cuza” din Iași, Facultatea de Drept, e-mail, mimichinici@yahoo.com.

To some of the legislative solutions regarding the criminal attempt, or to some of the solutions adopted in doctrine and jurisprudence in connection to it, the author has added, also, a brief critical analysis.

Key words: criminal attempt; incrimination; sanctioning; impunity; theoretical and practical solutions

1. Introducere

Titlul II al Părții generale a Codului penal în vigoare² este rezervat instituției fundamentale a infracțiunii, fiind sistematizat corespunzător unui număr de șase capitole: I – „Dispoziții generale”; II – „Cauzele justificative”; III – „Cauzele de neimputabilitate”; IV – „Tentativa”; V – „Unitatea și pluralitatea de infracțiuni”; VI – „Autorul și participanții”. Capitolul I cuprinde definiția infracțiunii, precum și caracterizarea acesteia ca fiind singurul temei al răspunderii penale, corespunzător prevederilor art. 15 – articol de debut în materie.

Astfel, legiuitorul a înțeles să consacre, în primul rând, concepția sa privitoare la (noțiunea de) infracțiune, o concepție formală, potrivit căreia *„infracțiunea este fapta prevăzută de legea penală, săvârșită cu vinovăție, nejustificată și imputabilă persoanei care a săvârșit-o”*, relevând trăsăturile esențiale ale acesteia, ca apoi să continue cu instituțiile legate de ea, printre care se numără și tentativa, spre care îndreptăm atenția noastră.³ În succesiunea capitolelor din structura Titlului II – care din punct de vedere cantitativ, însumează un număr de 38 de articole – Capitolul IV este cel destinat reglementării (concluse a) tentativei - forma atipică (imperfectă) a infracțiunii, potrivit dispozițiilor cuprinse în trei articole (art. 32 - art. 34), plasate, în mod firesc, după reglementarea instituției cauzelor justificative și

² Legea nr. 286/2009, privind Codul penal [la care ne vom referi în continuare sub forma abreviată, *C. pen.*], publicată în M.Of. nr. 510/2009.

³ Pe baza noii concepții privind trăsăturile esențiale ale infracțiunii a fost concepută și sistematizarea articolelor în Titlul II. Fără a evoca „istoria” actualei definiții a infracțiunii – definiție care, de necontestat, reflectă o schimbare majoră de optică, prin abandonarea concepției materiale (substanțiale) asupra infracțiunii – înțelegem să punctăm următoarele, care sunt / câte sunt și ce implică trăsăturile esențiale ale infracțiunii, iată aspecte care continuă să întrețină discuții – la aproape trei ani de la intrarea în vigoare a Codului penal! – în doctrina noastră penală. Într-un inventar al opiniilor contradictorii asupra numărului de trăsături esențiale ale infracțiunii, se înregistrează variații de la două până la patru trăsături apreciate ca fiind trăsături esențiale, generale, fundamentale ale infracțiunii (fără a mai socoti că, înainte de toate, infracțiunea este o faptă a omului).

a instituției cauzelor de neimputabilitate – cauze generale de excludere a infracțiunii –, aspect sub care se remarcă (și) o diferență calitativă în comparație cu vechiul Cod penal⁴, o mai bună sistematizare a materiei. (Același) Titlu II al Părții generale a Codului penal anterior (compus din cinci capitole) era rezervat instituției fundamentale a infracțiunii – care din punct de vedere cantitativ însuma un număr de 39 de articole –, se finaliza prin consacarea instituției cauzelor care înlătură caracterul penal al faptei, și afecta instituției tentativei un întreg Capitol (II), potrivit dispozițiilor cuprinse în trei articole (art. 20 - art. 22). *De lege lata*, Capitolul IV, rezervat tentativei (chiar astfel intitulat), are corespondent în capitolul pre-indicat al Codului penal anterior, cele trei articole subsumate acestuia având denumirile marginale: art. 32 – „Tentativa”; art. 33 – „Pedepsirea tentativei”; art. 34 – „Desistarea și împiedicarea rezultatului”; dispozițiile acestora reproduc, cu modificări, prevederile din reglementarea precedentă.

Departate de noi intenția de a rămâne cantonați în titluri, capitole, articole din coduri, departate de noi tentația de a ... „le spune pe număr”. Instituția tentativei stă în atenția constantă a legiuitorului penal român, formând obiectul unor reglementări având caracter general, privitoare la: înscrierea unei definiții; adoptarea unei teze privind incriminarea, respectiv a unei teze privind sancționarea (pedepsirea); instituirea unor cauze de nepedepsire.

După cum se cunoaște, Codul penal anterior a adoptat soluția incriminării limitate a tentativei (incriminarea privea tentativa proprie, cât și tentativa relativ improprie - cu modalitățile imperfectă / perfectă; ca tehnica legislativă, pe cale de dispoziție specială, se foloseau două modalități de incriminare), iar în ceea ce privește sancționarea tentativei, a adoptat sistemul diversificării de pedeapsă, în raport cu infracțiunea - fapt consumat (aplicabil tuturor cazurilor de incriminare a tentativei și indiferent de forma tentativei: imperfectă sau perfectă, proprie ori relativ improprie). În cadrul legal destinat tentativei erau consacrate două cauze de nepedepsire a tentativei (incriminate), respectiv desistarea și împiedicarea producerii rezultatului (autorul era apărat de pedeapsă). Modificările pe care legiuitorul noului Cod penal a înțeles să le realizeze în această materie, măsura în care

⁴ Legea nr. 15/1968 [la care ne vom referi în continuare sub forma abreviată, *C.P.A.*], publicată în Buletinul Oficial al României nr. 79 – 79 bis / 1968; Codul penal din 1968 a fost republicat în M.Of. nr. 65/1997.

acestea marchează schimbări de optică (distanțând concepția actuală de cea precedentă), formează obiectul preocupării noastre; dacă formulările adoptate înlătură controversate teoretice și divergențe ce se manifestau în practică, dacă se (mai) lasă (sau chiar face) loc unor interpretări, sunt aspecte pe care, de asemenea, intenționăm să le surprindem în demersul nostru sintetic (în detrimentul unui profund analitic).

Dispozițiile generale de incriminare și sancționare (pedepsire) a tentativei - dispoziții cuprinse în Capitolul IV din Titlul II al Părții generale a Codului penal în vigoare - reflectă adoptarea următoarelor soluții:

(1) Soluția incriminării limitate a tentativei (în modalitățile: imperfectă și perfectă) – nu în cazul tuturor infracțiunilor, ci în cazul anumitor infracțiuni – și anume acolo unde legea prevede expres aceasta. Incriminarea limitată a tentativei rezultă din art. 33 alin. (1) C. pen. – în completarea reglementării din art. 32 alin. (1) C. pen., care redă definiția tentativei – potrivit căruia: *„tentativa se pedepsește numai când legea prevede expres aceasta”*. În Partea specială a Codului penal (sau în legi speciale), dispoziția privitoare la sancționarea (limitată a tentativei) este cuprinsă fie în textul de lege / articolul care incriminează fapta în forma tipică (consumată), fie într-un articol comun, plasat la finele unui titlu, capitol (sau secțiune) din legea penală, cu denumirea marginală *„sancționarea tentativei”*, care indică pedepsirea acesteia, și care include mai multe infracțiuni.

(2) Soluția sancționării tentativei prin diversificarea de pedeapsă, în raport cu infracțiunea - fapt consumat, așa cum rezultă din art. 33 alin. (2) C. pen. care prevede că: *„tentativa se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea consumată, ale cărei limite se reduc la jumătate. Când pentru infracțiunea consumată legea prevede pedeapsa detențiunii pe viață, iar instanța s-ar orienta spre aceasta, tentativa se sancționează cu pedeapsa închisorii de la 10 la 20 de ani”*. Este consfințită regula operantă în materia pedepsirii oricărei tentative incriminate (la o infracțiune intenționată), prin diversificarea de pedeapsă (principală) față de cea prevăzută pentru infracțiunea consumată. Dispozițiile de sancționare (pedepsire) se întregesc prin consacrarea cauzelor de impunitate a autorului tentativei, reprezentate de desistare și împiedicarea producerii rezultatului.

Între modul cum este reglementată tentativa în legea penală anterioară și actualele dispoziții cuprinse în capitolul afectat tentativei, sunt de semnalat unele diferențe de optică, pe care ne propunem să le prezentăm

în continuare. Unora dintre soluțiile legislative, sau dintre soluțiile adoptate în doctrină și jurisprudență, înțelegem să le adăugăm o succintă analiză critică. În demersul nostru vom porni de la modelul legal oferit de Codul penal în vigoare, prin raportare la concepția precedentă, marcând asemănările, dar și deosebirile.

2. Definierea și formele tentativei

Art. 32 Cod penal – *Tentativa*: „(1) *Tentativa constă în punerea în executare a intenției de a săvârși infracțiunea, executare care a fost însă întreruptă sau nu și-a produs efectul. (2) Nu există tentativă atunci când imposibilitatea de consumare a infracțiunii este consecința modului cum a fost concepută executarea*”.⁵

Reglementarea din art. 32 C. pen. oferă nu numai o *definiție* a tentativei, ci permite și conturarea formelor pe care aceasta le îmbracă. În ceea ce privește definiția acordată tentativei, sunt de semnalat (doar) diferențe de formulare, eliminându-se astfel orice interpretare asupra compatibilității cu intenția indirectă. Având în vedere reglementarea anterioară, „unii autori au înțeles că tentativa se poate săvârși numai cu intenție directă, pe când alții au considerat că tentativa poate fi comisă și cu intenție indirectă. Pe aceleași poziții contradictorii s-au situat și instanțele de judecată în hotărârile pe care le-au pronunțat”.⁶ Formularea actuală înlătură această controversă și conduce la consacrarea fără echivoc a soluției conform căreia, în cazul tentativei, intenția se poate manifesta în oricare dintre modalitățile normative prevăzute de art. 16 alin. (3) C. pen.; soluția

⁵ Are corespondent în art. 20 C.P.A. – *Conținutul tentativei*. „(1) *Tentativa constă în punerea în executare a hotărârii de a săvârși infracțiunea, executare care a fost însă întreruptă sau nu și-a produs efectul. (2) Există tentativă și în cazul în care consumarea infracțiunii nu a fost posibilă datorită insuficienței sau defectuoșității mijloacelor folosite, ori datorită împrejurării că în timpul când s-au săvârșit actele de executare, obiectul lipsea de la locul unde făptuitorul credea că se află. (3) Nu există tentativă atunci când imposibilitatea de consumare a infracțiunii este datorită modului cum a fost concepută executarea*”.

⁶ A se vedea *Expunerea de motive la proiectul noului Cod penal*, pct. 2.8 – document ce poate fi consultat online, la adresa de internet (verificată la data de 10.10.2016), http://webcache.googleusercontent.com/search?q=cache,fyUilOQ1MrMJ,www.avocatnet.ro/UserFiles/_deleted/Expunere%2520motive%2520-%2520proiect%2520-%2520Codul%2520penal%2520-%252025%2520februarie%25202009_02271101.doc+&cd=1&hl=ro&ct=clnk&gl=ro.

legislativă este în sensul opiniei majoritare din doctrina corespunzătoare C.P.A., însușită și promovată constant de practica penală.⁷

Cu referire la *formele tentativei*, (și) în lumina reglementării actuale, se distinge între tentativa imperfectă și tentativa perfectă, în funcție de criteriul dat de gradul de realizare a executării, însă - spre deosebire de concepția anterioară - clasificarea legală ce distinge între tentativa proprie și tentativa improprie este eclipsată. Se observă nepreluarea prevederilor art. 20 alin. (2) C.P.A., care definea tentativa relativ improprie, considerându-se că „aceste prevederi nu se justifică atâta vreme cât nu au relevanță motivele neproducerii rezultatului în cazul tentativei, ele putând fi de orice natură, dar independente de voința făptuitorului pentru a angaja răspunderea penală a acestuia. Reglementarea tentativei relativ impropriei a fost socotită oportună de către redactorii Codului penal Carol II (de unde a fost preluată ulterior în Codul penal în vigoare [referirea vizează C.P.A. - subl. ns.]), pentru a pune capăt discuțiilor referitoare la sancționarea sau nesancționarea așa-numitei *infracțiuni imposibile*. În prezent aceste chestiuni au fost definitiv tranșate, astfel încât nu se mai justifică menținerea textului în discuție. Tentativa relativ improprie nu este reglementată expres nici în legislațiile penale străine (Codul penal francez, Codul penal italian, Codul penal suedez, Codul penal german, Codul penal spaniol etc.)”.⁸

⁷ Opinia a fost confirmată de instanța noastră supremă (pe calea deciziei de îndrumare nr. 6/1974); deși avea în vedere tentativa comisă cu intenție indirectă la infracțiunea de omor, instanța a formulat o soluție de principiu în aceasta problemă controversată. În legătură cu soluționarea cazurilor concrete, ceea ce s-ar (mai) putea reproșa, ar fi lipsa unei reale / serioase preocupări în a stabili, cu exactitate, modalitatea normativă a intenției ce caracterizează infracțiunea săvârșită, susținută de motivări după șablonul, „procedând astfel, inculpatul a dorit sau cel puțin a acceptat producerea rezultatului” (a se vedea, în acest sens – Streteanu F., Nițu D., *Drept penal. Partea generală*, vol. I, Editura Universul Juridic, București, 2014, p. 323-324), inclusiv în cazul infracțiunii tentate, „s-a acționat cu intenția cel puțin indirectă de a ucide, ce întregește latura subiectivă a tentativei de omor”. În ceea ce ne privește, credem că aceasta este, uneori, limita atinsă, dincolo de distincția operată în raport cu alte infracțiuni (avem în vedere delimitarea tentativei la infracțiunea de omor, de infracțiunea de vătămare corporală). În același sens, Stănoiu R.M., în Antoniu G., Bulai C-tin (coord.), *Practica judiciară penală*, vol. III, Editura Academiei Române, București, 1988, p. 27.

⁸ A se vedea *Expunerea de motive la proiectul noului Cod penal*, pct. 2.8.

Sub acest aspect, literatura de specialitate⁹ avansează o reconsiderare a formelor tentativei, reținându-se clasificarea care distinge între tentativa idonee (periculoasă) și tentativa neidonee (nepericuloasă), clasificare operată în funcție de aptitudinea actului de executare de a pune în pericol valoarea socială ocrotită de legea penală, în baza unei aprecieri *ex ante*, făcute în raport de acțiunea făptuitorului. În această opinie – îmbrățișată de mai mulți autori – se apreciază că tentativa idonee presupune acte ce creează o stare de pericol pentru valoarea socială protejată, acte care, la momentul comiterii lor, făceau să apară ca probabilă producerea urmării vizate de autor, spre deosebire de tentativa neidonee, care există atunci când imposibilitatea de consumare a infracțiunii este consecința modului cum a fost concepută executarea (fapta absurd concepută), caz în care nu se poate pune problema creării unei stări de pericol pentru valoarea socială ocrotită; în ambele cazuri, evaluarea pericolului „se realizează prin raportare la poziția unui *bonus pater familias*, plasat în momentul săvârșirii actelor de executare și beneficiind de cunoștințele pe care le avea făptuitorul cu privire la ansamblul împrejurărilor de fapt”.¹⁰

Este în afara oricăror discuții faptul că tentativa idonee [prevăzută de art. 32 alin. (1) C. pen. – în modalitățile: imperfectă și perfectă] acoperă și cazul în care consumarea infracțiunii nu a fost posibilă datorită insuficienței sau defectuoșității mijloacelor folosite, ori datorită împrejurării că, în timpul când s-au săvârșit actele de executare, obiectul lipsea de la locul unde făptuitorul credea că se află (= tentativa relativ improprie, în concepția reglementării anterioare), desprinzând concluzia potrivit căreia, atât tentativa proprie cât și cea relativ improprie configurează – *de lege lata* – tentativa idonee. Atunci când imposibilitatea de consumare a infracțiunii este

⁹ A se vedea, pe larg – Streteanu F., Nițu D., *op. cit.*, p.482, 485-489. Autorul F. Streteanu a militat pentru clasificarea bipartită a tentativei în idonee / neidonee, exprimând o opinie critică privitoare la clasificarea tentativei în formele propriie și improprie (relativ și absolut), încă din timpul domniei C.P.A., în considerarea ideii potrivit căreia textul art. 20 alin. (2) din reglementarea precedentă – care definea tentativa relativ improprie – nu ar fi constituit „un obstacol în calea implementării în dreptul nostru a distincției moderne între tentativa idonee și tentativa neidonee” – Streteanu F., *Tratat de drept penal. Partea generală*, Vol. I, Editura C. H. Beck, București, 2008, p. 637 (în contextul prezentării opiniei critice – conform sursei precitate, p. 633-639).

¹⁰ Udrioiu M., *Drept penal. Partea generală*, Ediția 2, Editura C.H. Beck, București, 2015, p. 145, 147.

consecința modului cum a fost concepută executarea, textul legal – art. 32 alin. (2) C. pen. – precizează că *nu există tentativa*, învederând ideea inexistenței tentativei în sensul legii penale (prevăzut de dispoziția cuprinsă în primul alineat al articolului pre-citat). Altfel spus, art. 32 alin. (2) C. pen. „adăpostește” tentativa neidonee, caracterizată prin lipsa de relevanță penală (identificându-se cu tentativa absolut improprie din reglementarea anterioară).

Art. 32 C. pen. reține atenția și sub aspectul denumirii marginale, putând conduce la aprecierea că era mai corespunzătoare opțiunea manifestată de legiuitorul C.P.A. (care stabilea drept *nomen iuris*, pentru articolul corespondent – art. 20 – sintagma: „Conținutul tentativei”), după cum ne-am exprimat și cu o altă ocazie.¹¹ Aceasta, pe considerentul că exact același termen dă și denumirea întregului capitol care include art. 32, cu atât mai mult cu cât în acest articol se indică nu doar ce se înțelege prin tentativă (când există aceasta), ci și o situație de excludere juridică a tentativei.

3. Incriminarea și sancționarea tentativei

Art. 33 C. pen - *Pedepsirea tentativei*: „(1) *Tentativa se pedepsește numai când legea prevede în mod expres aceasta.* (2) *Tentativa se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea consumată, ale cărei limite se reduc la jumătate. Când pentru infracțiunea consumată legea prevede pedeapsa detențiunii pe viață, iar instanța s-ar orienta spre aceasta, tentativa se sancționează cu pedeapsa închisorii de la 10 la 20 de ani*”.¹²

¹¹ Michinici M.I., Dunea M., în Toader T. (coord.), Michinici M.I., Răducanu R., Crișu-Ciocântă A., Rădulețu S., Dunea M., *Noul Cod penal. Comentarii pe articole*, Editura Hamangiu, București, 2014, p. 84, 85 (nota de subsol 1).

¹² Are corespondent în art. 21 C.P.A. – *Pedepsirea tentativei*. „(1) *Tentativa se pedepsește numai când legea prevede expres aceasta.* (2) *Tentativa se sancționează cu o pedeapsa cuprinsă între jumătatea minimului și jumătatea maximumului prevăzute de lege pentru infracțiunea consumată, fără ca minimul să fie mai mic decât minimul general al pedepsei. În cazul în care pedeapsa prevăzută de lege este detențiunea pe viață, se aplică pedeapsa închisorii de la 10 la 25 de ani.* (3) *În cazul persoanei juridice, tentativa se sancționează cu amenda cuprinsă între minimul special și maximumul special al amenzii prevăzute de lege pentru infracțiunea consumată, reduse la jumătate. La această pedeapsă se pot adăuga una sau mai multe pedepse complementare*”.

3.1. *Incriminarea limitată a tentativei (sanționarea penală limitată a tentativei).*

Codul penal în vigoare păstrează sistemul incriminării limitate [art. 33 alin. (1)], ca tehnică legislativă adoptându-se, de asemenea, cele două modalități de incriminare (după cum rezultă din unele dispoziții speciale care, conformându-se regulii generale statornicite de articolul pre-indicat, indică expres *pedepsirea* tentativei în cazul anumitor infracțiuni).¹³ După cum s-a menționat, incriminarea privește tentativa idonee, în modalitățile imperfectă / perfectă.

Considerăm că se impune precizarea potrivit căreia trebuie eliminată orice confuzie între incriminarea limitată a tentativei (sanționarea penală limitată a tentativei, ca infracțiune), și soluția pentru care optează legiuitorul în ceea ce privește modul de sancționare a tentativei incriminate. Sub acest aspect, susținerea conform căreia, *de lege lata*, „nu va opera nici sistemul incriminării limitate sau cel al diversificării în materia sancțiunilor ce pot fi aplicate minorilor (durata măsurilor educative privative sau neprivative de libertate nu se va reduce la jumătate)”¹⁴, ni se pare discutabilă (chiar eronată). Mai exact, avem în vedere partea din afirmație privitoare la sistemul incriminării limitate a tentativei, ca inoperant (??) în materia sancțiunilor ce pot fi aplicate minorilor (răspunzători penal).

În raport cu forma tipică a faptei incriminate, tentativa posibilă și (ea însăși) incriminată = forma atipică a faptei consumate la care se referă, iar *pentru orice fapt incriminat legea stabilește ca sancțiune specifică o pedeapsă*. Din analiza normelor speciale reiese incriminarea și – corespunzător – sancționarea tentativei numai în cazul unor infracțiuni, deci o incriminare / sancționare limitată. Tentativa incriminată constituie infracțiune, expresie a principiului legalității incriminării, răspunderea penală fiind condiționată de săvârșirea unei infracțiuni. În acest sens sunt și prevederile art.174 C. pen.: „*prin săvârșirea unei infracțiuni sau comiterea unei infracțiuni se înțelege săvârșirea oricăreia dintre faptele pe care legea le pedepsește ca infracțiune consumată sau ca tentativă*” (subl. ns.). Textul explicativ impune accepțiunea de faptă sancționabilă / pedepsibilă, indiferent

¹³ În lipsa unei prevederi legale în acest sens, fapta concretă săvârșită, prin desfășurarea unei activități care corespunde descrierii din art. 32 alin. (1) C. pen., nu constituie infracțiune (fapta nu este prevăzută de legea penală), nu atrage (exclue) răspunderea penală.

¹⁴ A se vedea: Udroi M., *op.cit.*, p. 148.

de forma sub care se prezintă: forma infracțiune - faptă consumată, sau infracțiune - faptă tentată (fapta pedepsibilă constituie infracțiune).

Incrimarea (limitată a) tentativei nu trebuie confundată cu modul de sancționare a acesteia, inclusiv atunci când subiectul activ este un infractor minor! Principiul incriminării limitate a tentativei – *când* se sancționează (penal) tentativa – rămâne neatins; ceea ce diferă în cazul în care persoana care a comis infracțiunea tentată este un infractor minor, rezidă în consecințele răspunderii penale, în sistemul diferențiat de sancționare (sancțiunile penale operante = măsuri educative, iar nu pedepse). În acest sens sunt și prevederile art. 114 C. pen. – cu denumire marginală „*Consecințele răspunderii penale*” –, conceptul de „*săvârșirea unei infracțiuni*”, potrivit art. 174 C. pen., menținându-și pe deplin valabilitatea în ceea ce privește determinarea condițiilor răspunderii penale, și anume: săvârșirea oricăreia dintre faptele *sancționate de lege (pedepsite)* ca fapt consumat sau tentativă, și indiferent de rolul jucat în comiterea acesteia (autor / coautor, instigator sau complice).¹⁵

În concluzie, deși nota marginală a art. 33 Cod penal în vigoare este (tot) „*pedepsirea tentativei*”, dispoziția din primul alineat cuprinde regula, care stabilește o limitare a cazurilor de sancționare penală a tentativei, deci o incriminare limitată (tentativa nu este incriminată la toate infracțiunile), fiind o incriminare condiționată de prevederea care se realizează pe calea unei dispoziții legale / speciale care indică expres pedepsirea tentativei (forma atipică a faptei incriminate). În cazul în care

¹⁵ În raport cu afirmația potrivit căreia incriminarea limitată a tentativei nu va opera în materia sancțiunilor ce pot fi aplicate infractorilor minori, să înțelegem că incriminarea tentativei este nelimitată (?), sau că tentativa nu este incriminată? Nu credem că așa ceva a intenționat să transmită emitentul afirmației; este doar o exprimare lipsită de acuratețe, întrucât nu ne putem nici măcar imagina ipoteze de angajare a răspunderii penale de către un minor pentru o tentativă neincriminată (spre exemplu, răspundere penală pentru o tentativă de violare de domiciliu), precum nici, dimpotrivă, de angajare a răspunderii penale numai pentru infracțiunea consumată (spre exemplu, răspundere penală a infractorului minor doar pentru omorul consumat). De fapt, în cazul infracțiunilor săvârșite în timpul minorității, atenuarea răspunderii penale prin reținerea comiterii infracțiunii – fapt tentat, orientează instanța în alegerea sancțiunii penale specifice acestei categorii de infractori = măsură educativă, producând efecte între limitele (generale) prevăzute de lege pentru fiecare măsură educativă în parte (art. 128 C. pen.).

este incriminată, tentativa constituie infracțiune; tentativa incriminată se sancționează (legea prevăzând că se pedepsește).¹⁶

În contextul discuției privitoare la sistemul de sancționare limitată a tentativei (incriminare a tentativei) adoptat de legiuitorul nostru penal, o problemă deloc de neglijat este cea oferită de asimilarea anumitor acte de pregătire în vederea comiterii unor infracțiuni, cu tentativa pedepsibilă. Fără a insista asupra acestui subiect, menționăm faptul că, atât în Codul penal anterior cât și în Codul penal în vigoare, actele de pregătire nu fac obiectul unor dispoziții din Partea generală, adoptându-se, de principiu, teza neincriminării acestora. Pe calea unor dispoziții speciale, în cazul unor infracțiuni, legea face o caracterizare a activității ce constituie acte de pregătire, cu identificare după următorul tipar legal: „*Se consideră tentativă și producerea sau procurarea mijloacelor ori instrumentelor, precum și luarea de măsuri în vederea comiterii infracțiunilor prevăzute în art. (...)*”. Spre exemplu: art. 412 alin. (2) C. pen., în cazul unor infracțiuni contra securității naționale [art. 173 alin. (2) C.P.A., text corespondent].

Dacă asimilarea implică o modificare în natura juridică a actelor preparatorii - care se transformă în acte de executare (tentativă) - sau dacă aceasta privește exclusiv regimul de sancționare, rămâne o problemă controversată. Într-o opinie (minoritară)¹⁷ se susține că „actele de pregătire ca, de exemplu, cele prin care făptuitorul procură sau produce mijloacele, instrumentele ori ia măsuri în vederea realizării activității infracționale nu sunt transformate în acte de executare, acestea menținându-și natura juridică. Datorită pericolozității deosebite a anumitor infracțiuni îndreptate împotriva securității naționale, s-a simțit nevoia sancționării acestor acte de pregătire, fiind asimilate numai în ceea ce privește regimul sancționator tentativei”. În opinia însușită de majoritatea autorilor de specialitate, se susține că recurgerea la această tehnică de incriminare – asimilare cu tentativa – implică o modificare în natura juridică a actelor preparatorii, care devin acte

¹⁶ Cadrul legal al incriminării (limitate a) tentativei este asigurat de existența următoarelor norme penale, din Partea generală a Codului penal – art. 32 alin. (1) și art. 33 alin. (1) – respectiv de norme speciale de incriminare a faptelor în forma consumată (pentru care sancțiunea specifică prevăzută de lege este pedeapsa), inclusiv prevederile care se referă la sancționarea (pedepsirea) tentativei în raport cu acestea. Bineînțeles că acestora li se adaugă normele care dispun în materia modului de sancționare a tentativei.

¹⁷ A se vedea: Dobrinou V., Neagu N., *Drept penal. Partea specială. Teorie și practică judiciară*, Editura Universul Juridic, București, 2012, p. 853.

de executare, nefiind vorba de sancționarea actelor de pregătire ca atare, ci de sancționarea unei tentative.¹⁸

3.2. *Sancționarea tentativei prin diversificarea de pedeapsa (regula în materie)*

În materia sancționării tentativei, legiuitorul penal român a adoptat sistemul diversificării de pedeapsă în raport cu infracțiunea - fapt consumat, așa cum rezultă din dispozițiile art. 33 alin. (2) C. pen. Dispozițiile generale privitoare la tratamentul penal al tentativei prin diferențiere (diversificare de pedeapsă), sunt aplicabile persoanelor fizice majore și persoanelor juridice, în evaluarea pedepsei pentru tentativă pornindu-se de la pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea - fapt consumat, prin prisma (și cu referire strictă) la pedeapsa principală. Astfel, se consacră regula în materia pedepsirii tentativei – diversificare de pedeapsă – sub aspectul naturii juridice, din punct de vedere sancționator, tentativa fiind o cauză generală, legală, de atenuare a răspunderii penale, stare de reducere a pedepsei. Aceeași concepție a stat și la baza C.P.A., care a stabilit un sistem de diferențiere a pedepsei tentativei față de cea a infracțiunii consumate [art. 22 alin. (2) și alin. (3)].

Codul penal anterior a adoptat, pentru sancționarea tentativei, sistemul diversificării de pedeapsă, stabilind un sistem de diferențiere a pedepsei tentativei față de cea a infracțiunii consumate, sistem de pedepsire unic, atât pentru toate cazurile de incriminare a tentativei, cât și pentru toate formele sale pedepsibile (imperfectă și perfectă; proprie și relativ improprie). Subliniem că sistemul legal general al diversificării de pedeapsă nu cunoștea nicio excepție care să atragă, în sancționarea tentativei, pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea consumată (nu erau consacrate expres cazuri de excepție prin parificare de pedeapsă).

În raport cu reglementarea precedentă – art. 21 alin. (2) și alin. (3) C.P.A. – în materia pedepsirii tentativei, corespunzător prevederilor din art. 33 alin. (2) C. pen., se identifică următoarele deosebiri:

¹⁸ A se vedea: Streteanu F., Nițu D., *op. cit.*, p.468; Pașca V., *Drept penal. Partea generală*, ediția a III-a (actualizată cu modificările la zi ale Codului penal), Editura Universul Juridic, București, 2014, p. 287-288; Mitrache C-tin, Mitrache C., *Drept penal român. Partea generală*, Editura Universul Juridic, București, 2014, p. 281; Udrioiu M., *op. cit.*, p. 141 ș.a.

(1) Art. 33 alin. (2) C. pen. nu mai conține prevederea explicită a imposibilității coborârii sub minimul general al pedepsei [art. 21 alin. (2) teza I C.P.A.], ceea ce nu reflectă însă o modificare de optică în acest sens, având în vedere dispoziția prevăzută în art. 2 alin. (3) C. pen., care interzice stabilirea și aplicarea unei pedepse în afara limitelor generale ale acesteia. De asemenea, când pentru infracțiunea consumată (săvârșită de persoana fizică majoră) legea prevede pedeapsa detențiunii pe viață, tentativa se sancționează cu pedeapsa privativă de libertate a închisorii, în limitele determinate de legiuitor. Se observă că, *de lege lata*, se aplică pedeapsa închisorii de la 10 la 20 de ani [reducându-se limita maximă a pedepsei închisorii, de la 25 de ani, cât prevedea art. 21 alin. (2) teza a II-a C.P.A.], precizându-se că această pedeapsă a închisorii (cu limitele specificate) este aplicabilă atunci când instanța s-ar orienta spre detențiunea pe viață, pentru infracțiunea - fapt consumat (în cazul pedepselor alternative: detențiune pe viață sau închisoare).

(2) Art. 33 alin. (2) C. pen. nu preia conținutul alin. (3) al art. 21 C.P.A. – sancționarea tentativei în cazul persoanei juridice, apreciindu-se că „o asemenea prevedere era oricum inutilă, neînsemnând altceva decât că pedeapsa pentru tentativă și în cazul persoanei juridice este pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea consumată, ale cărei limite se reduc la jumătate ca și în cazul persoanei fizice”.¹⁹ *De lege lata*, dispozițiile referitoare la pedepsirea tentativei în cazul persoanei juridice sunt cuprinse într-un titlu distinct al Părții generale a Codului penal, respectiv în Titlul VI, Cap. IV, art. 147 alin. (1) – cu nota marginală: „*Atenuarea și agravarea răspunderii penale*” – care prevede că „*în caz de concurs de infracțiuni, de pluralitate intermediară sau de cauze de atenuare ori agravare a răspunderii penale, persoanei juridice i se aplică regimul amenzii prevăzut de lege pentru persoana fizică*”. Or, după cum s-a menționat, sub aspectul naturii juridice, tentativa pedepsibilă este o cauză de atenuare a răspunderii penale (stare de reducere a pedepsei).

Nedorindu-ne să rămânem doar la suprafața textelor legale, și luând în considerare specificul reglementărilor actuale, înțelegem să aducem unele completări în ceea ce privește sancționarea tentativei, prin diversificare de pedeapsă, în cazul persoanei fizice (majore), cât și în cazul persoanei

¹⁹ A se vedea: Pașca V., *op. cit.*, p. 301.

juridice. Totodată, semnalăm unele probleme privind aplicarea legii penale în timp, legate de tentativă.

3.2.1. Sancționarea tentativei prin diversificare de pedeapsă în cazul persoanei fizice (majore)

Diversificarea de pedeapsă, potrivit dispozițiilor art. 33 alin. (2) teza I C. pen., atribuie tentativei un tratament diferențiat în raport cu infracțiunea consumată, sancționându-se cu o pedeapsă mai blândă / mai ușoară, și anume cu pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea consumată, ale cărei limite se reduc la jumătate. Reducerea obligatorie, cu fracția de $\frac{1}{2}$ prevăzută de lege, operează asupra limitelor speciale ale pedepsei închisorii sau ale amenzii penale – pedepse principale relativ determinate.

În cazul pedepsei amenzii – al cărei quantum, *de lege lata*, se stabilește prin sistemul zilelor-amendă – reducerea operează doar cu privire la limitele speciale ale zilelor-amendă [art. 61 alin. (4) C. pen.], nu și la suma corespunzătoare unei zile-amendă.²⁰ În acest sens, potrivit dispozițiilor din art. 61 alin. (5) C. pen., se prevede că, dacă există cauze de atenuare a pedepsei – cum este (și) tentativa – fracțiile stabilite de lege, respectiv reducerea cu $\frac{1}{2}$ în caz de tentativă, se aplică limitelor speciale ale zilelor-amendă prevăzute în alin. (4) al articolului pre-citat.²¹

²⁰ Trebuie eliminată orice confuzie între noțiunea de limite speciale ale zilelor-amendă și cea de limite speciale ale pedepsei principale a amenzii (pedeapsă de ordin pecuniar). Subscriem opiniei potrivit căreia numărul de zile-amendă constituie numai una dintre componentele pe baza căreia se stabilește quantumul amenzii, astfel încât „limitele speciale ale pedepsei principale a amenzii rezultă din dispozițiile art. 61 alin. (4) din noul Cod penal, care stabilesc limitele speciale ale zilelor-amendă, corelate cu dispozițiile art. 61 alin. (2) din noul Cod penal, care stabilesc suma minimă și maximă corespunzătoare unei zile-amendă”. A se vedea: Vlășceanu A., Barbu A., *Noul Cod penal comentat prin raportare la Codul penal anterior*, Editura Hamangiu, București, 2014, p. 97-98. Sub acest aspect, se remarcă o diferență semnificativă în raport cu reglementarea anterioară. În condițiile menținerii sistemului diversificării de pedeapsă aplicabil tentativei, se impun a fi reținute particularitățile în cazul pedepsei amenzii!

²¹ Art. 61 alin. (5) C. pen. prevede că, „dacă prin infracțiunea săvârșită s-a urmărit obținerea unui folos patrimonial, iar pedeapsa prevăzută de lege este numai amenda ori instanța optează pentru aplicarea acestei pedepse, limitele speciale ale zilelor-amendă se pot majora cu o treime”. În condițiile prevăzute de lege, dacă infracțiunea prin care s-a urmărit obținerea unui folos patrimonial rămâne în formă imperfectă (tentativă), iar instanța valorifică, în procesul de individualizare, cauza de agravare facultativă a pedepsei (majorarea

Diversificarea de pedeapsă, potrivit dispozițiilor art. 33 alin. (2) teza a II-a C. pen., vizează în mod exclusiv persona fizică majoră, atunci când, în condițiile legii, tentativa se sancționează cu pedeapsa închisorii de la 10 la 20 de ani. După cum s-a menționat, se introduce precizarea că aceste limite speciale de pedeapsă se stabilesc atunci când instanța s-ar orienta spre pedeapsa detențiunii pe viață, în ipoteza faptului consumat. De altfel, în ipoteza infracțiunilor pentru care pedeapsa prevăzută de lege este una alternativă (închisoare sau amendă, ori detențiune pe viață sau închisoare), soluția promovată, în mod constant, în teoria și practica penală, este cea a sancționării tentativei la infracțiune, prin parcurgerea următorilor pași: instanța va opta asupra uneia dintre cele două pedepse alternative, alegând acel tip de pedeapsă la care s-ar fi oprit dacă infracțiunea se consuma (prin valorificarea criteriilor generale de individualizare a pedepsei), iar în raport cu pedeapsa aleasă, urmează să facă aplicarea dispozițiilor de sancționare a tentativei.

Când, în cazul aceleiași infracțiuni, sunt incidente două sau mai multe cauze de atenuare a răspunderii penale (dintre care una este și tentativa), se vor aplica dispozițiile art. 79 alin. (1) C. pen.²² Când, în cazul

cu o treime a limitelor speciale ale zilelor-amendă), ulterior majorării, acestea se vor reduce cu fracția de $\frac{1}{2}$ stabilită pentru tentativă. În acest sens dispune art. 61 alin. (6) C. pen. Distinct de ipoteza legală anterior semnalată, precizăm că, în condițiile prevăzute de art. 62 C. pen., dacă prin infracțiunea săvârșită s-a urmărit obținerea unui folos patrimonial, instanța poate aplica și pedeapsa amenzii, pe lângă pedeapsa închisorii stabilită pentru infracțiunea săvârșită. Dacă infracțiunea comisă a rămas în forma imperfectă (tentativă), iar instanța a aplicat, în mod cumulativ, închisoarea și amenda, fracția de reducere cu $\frac{1}{2}$ va opera asupra limitelor speciale ale pedepsei închisorii, nu și asupra limitelor speciale ale zilelor-amendă, care nu pot fi reduse ca efect al cauzelor de atenuare (art. 61 alin. 6 C. pen.).

²² Limitele speciale ale pedepsei prevăzute de lege pentru infracțiunea comisă se vor reduce, prin aplicarea succesivă a dispozițiilor privitoare la tentativă, circumstanțe generale atenuante și cazuri speciale de reducere a pedepsei, în această ordine (cu fracțiile de reducere stabilite prin lege). Înțelegem să ne oprim asupra unei astfel de situații, și nu întâmplător alegem – dintre cauzele speciale de reducere a pedepsei – o cauză reglementată de legea procesual-penală, respectiv cea prevăzută de art. 396 alin. (10) teza I Cod procedură penală, de reducere cu o treime a limitelor de pedeapsă prevăzute de lege, în cazul închisorii / de reducere cu o pătrime a limitelor de pedeapsă prevăzute de lege, în cazul amenzii. Astfel, în situația comiterii unei infracțiuni tentate, cu reținere de circumstanțe atenuante, judecata având loc potrivit procedurii în cazul recunoașterii învinuirii, limitele speciale ale pedepsei prevăzute de lege pentru infracțiunea comisă se vor reduce succesiv, în cascadă, în ordinea impusă de legiuitorul penal. Individualizarea judiciară a pedepsei se va realiza în considerarea

aceleiași infracțiuni, sunt incidente una sau mai multe cauze de reducere a pedepsei (dintre care una este și tentativă), dar și una sau mai multe cauze de majorare a pedepsei, se vor avea în vedere dispozițiile art. 79 alin. (3) C. pen. În doctrina penală se apreciază că „în raport de dispozițiile art. 79 CP privind concursul între cauzele de agravare sau de atenuare a pedepsei, este de presupus că instituțiile reglementate de art. 61 alin. (5) și art. 62 CP au natura juridică a unor cauze de agravare a pedepsei . (...) Legea prevede însă în acest caz o dispoziție derogatorie de la cea reglementată de art. 79 CP, și anume, pe de o parte, că fracțiile stabilite de lege pentru cauzele de atenuare sau de agravare a pedepsei se aplică limitelor speciale ale zilelor-amendă stabilite în considerarea situației speciale a urmăririi obținerii unui folos patrimonial [art. 61 alin. (6) CP], precum și că limitele speciale ale zilelor-amendă care însoțesc pedeapsa închisorii se determină în raport de durata pedepsei închisorii stabilite de instanță și nu pot fi reduse sau majorate ca efect al cauzelor de atenuare ori de agravare a pedepsei [art. 62 alin. (2) CP], deoarece acestea și-au produs deja efectele cu privire la limitele închisorii”.²³

3.2.2. Sancționarea tentativei prin diversificare de pedeapsă în cazul persoanei juridice

După cum s-a arătat, diversificarea de pedeapsă, potrivit dispozițiilor art. 33 alin. (2) teza I C. pen., atribuie tentativei un tratament diferențiat în raport cu infracțiunea consumată, sancționându-se cu o pedeapsă mai blândă/mai ușoară, și anume, cu pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea consumată, ale cărei limite se reduc la jumătate. Aceste dispoziții privitoare la pedepsirea tentativei sunt aplicabile și persoanei juridice, caz în care reducerea obligatorie cu fracția de ½ prevăzută de lege, operează asupra limitelor speciale ale pedepsei amenzii, mai exact, reducerea operează doar cu privire la limitele speciale ale zilelor-amendă [art. 137 alin. (4) C. pen.], nu și la suma corespunzătoare unei zile-amendă.²⁴ Acest

prevederilor art. 2 alin. (3) C. pen., înăuntrul limitelor generale ale pedepsei, nicidecum în afara acestora! [Precizăm că reglementarea avută în vedere (C. pr. pen.) este reprezentată de Legea nr. 135/2010, publicată în M. Of. nr. 486/2010.]

²³ Lefterache L.V., *Drept penal. Partea generală*, Editura Hamangiu, București, 2016, p. 243-244.

²⁴ În reglementarea actuală, cuantumul amenzii în cazul persoanei juridice se stabilește, de asemenea, prin sistemul zilelor-amendă, sens în care, observația privitoare la distincția care trebuie operată între limitele speciale ale zilelor-amendă și limitele speciale ale amenzii își

mod de sancționare (pedepsire) a tentativei rezultă fără echivoc din prevederile art. 147 alin. (1) C. pen., referitor la atenuarea răspunderii penale, dispozițiile legale făcând trimitere la „regimul amenzii prevăzut de lege pentru persoana fizică”.²⁵

Când în cazul aceleiași infracțiuni sunt incidente două sau mai multe cauze de atenuare a răspunderii penale (dintre care una este și tentativa), se vor aplica dispozițiile art. 79 alin. (1) C. pen. Când în cazul aceleiași infracțiuni sunt incidente una sau mai multe cauze de reducere a pedepsei (dintre care una este și tentativa), dar și una sau mai multe cauze de majorare a pedepsei, se vor avea în vedere dispozițiile art. 79 alin. (3) C. pen.

3.2.3. Probleme legate de aplicarea legii penale în timp (practică penală obligatorie; interpretări doctrinare)

Prin Decizia nr. 6/2014²⁶, Înalta Curte de Casație și Justiție, Completul pentru dezlegarea unor chestiuni de drept în materie penală²⁷, a admis sesizarea formulată de Curtea de Apel București Secția I Penală (în dosarul nr.179/122/2014), prin care s-a solicitat pronunțarea unei hotărâri prealabile pentru dezlegarea de principiu a problemei de drept vizând mecanismul de aplicare a legii penale mai favorabile după judecarea definitivă a cauzei în ipoteza în care este vorba de tentativă, și a stabilit: „În

menține valabilitatea. Potrivit art. 137 alin. 5 C. pen. se prevede că, atunci „când prin infracțiunea săvârșită persoana juridică a urmărit obținerea unui folos patrimonial, limitele speciale ale zilelor-amendă prevăzute de lege pentru infracțiunea comisă se pot majora cu o treime, fără a se depăși maximul general al amenzii”. De remarcat că, acest text legal este echivalentul art. 61 alin. (5) C. pen. – când prin infracțiunea săvârșită persoana fizică a urmărit obținerea unui folos patrimonial – consacându-se o cauză de agravare facultativă a pedepsei. Apreciem că, în caz de tentativă comisă de persoana juridică, în condițiile prevăzute de art. 137 alin. (5) C. pen., fracția stabilită de lege pentru tentativă (reducerea cu ½) se aplică limitelor speciale ale zilelor-amendă prevăzute de art. 137 alin. (4), majorate cu o treime.

²⁵ Textul legal nu face trimitere la prevederile art. 61 C. pen. – stabilirea amenzii în cazul persoanei fizice – cum în mod greșit s-a interpretat de unii autori. Pentru detalii, a se vedea: Michinici M. I., Dunea M., în Toader T. (coord.), *op.cit.*, p. 87. Textul art. 147 C. pen. trimite la regimul juridic al tentativei, la prevederile art. 32 alin. 2 C. pen., prin împrumutarea sistemului de atenuare, a fracției de pedeapsă de ½ care reduce limitele speciale ale zilelor-amendă pentru persoana juridică.

²⁶ M. Of. nr. 471/2014.

²⁷ La care ne vom referi în continuare sub forma abreviată, *Î.C.C.J. – Comp. D.C.D. pen.*

aplicarea legii penale mai favorabile după judecarea definitivă a cauzei potrivit art.6 alin. (1) din Codul penal, în cazul tentativei, limita maximă a pedepsei ce trebuie avută în vedere este maximul prevăzut de lege pentru forma tentată (maximul special al pedepsei prevăzute de lege pentru infracțiunea consumată, redus sau înlocuit conform dispozițiilor privind tratamentul sancționator al tentativei)”.

În motivarea deciziei, Înalta Curte de Casație și Justiție a arătat că: «Scopul reglementării art. 6 din Codul penal este de a oferi suport legal unei pedepse definitive în raport cu noua lege, care este mai favorabilă, pe timpul executării acestei pedepse și până la încetarea oricăror efecte ale condamnării ce vor interveni prin reabilitare și, totodată, de a asigura egalitatea de tratament juridic și legalitatea în aplicarea pedepselor. Principiul legalității pedepselor impune ca pedeapsa aplicată în baza legii vechi să aibă susținere și în legea nouă, nefiind admisă executarea unei pedepse mai mari decât cea aplicabilă potrivit legii noi mai favorabile. Prin garantarea principiului legalității se face o individualizare legală a pedepsei, înlăturându-se partea din pedeapsă care depășește maximul aplicabil sub legea nouă fără a face o nouă individualizare.

Tentativa este o formă a infracțiunii imperfectă, autonomă, pedepsită când legea prevede în mod expres, fiind o cauză legală generală de modificare a pedepsei, iar efectele sale trebuie avute în vedere la stabilirea dispozițiilor legii mai favorabile. Art. 174 din Codul penal stabilește că prin *săvârșirea unei infracțiuni sau comiterea unei infracțiuni* se înțelege săvârșirea oricăreia dintre faptele pe care legea le pedepsește ca infracțiune consumată sau ca tentativă, precum și participarea la comiterea acestora în calitate de coautor, instigator sau complice. Referirea la „infracțiunea săvârșită” din formularea „maximul special prevăzut de legea nouă pentru infracțiunea săvârșită”, utilizată în art. 6 alin. (1) din Codul penal, poate fi interpretată numai prin raportare la dispozițiile art. 174 din Codul penal, potrivit cărora, așa cum arătam mai sus, „*prin săvârșirea unei infracțiuni sau comiterea unei infracțiuni se înțelege săvârșirea oricăreia dintre faptele pe care legea le pedepsește ca infracțiune consumată sau ca tentativă(...)*”».

Într-adevăr, în interpretarea și aplicarea art. 6 C. pen., în ipoteza tentativei, se va avea în vedere maximul special prevăzut de lege pentru forma tentată a infracțiunii (maximul special prevăzut de lege pentru infracțiunea consumată, redus la jumătate), ceea ce învederează ideea

potrivit căreia dispozițiile art. 187 C. pen., privind noțiunea de *pedeapsă prevăzută de lege*, nu sunt incidente (în aplicarea art. 6 C. pen. –aplicarea legii penale mai favorabile după judecarea definitivă a cauzei).²⁸ Extrasele din considerentele deciziei Curții, relevă, fără dubiu, aprecierea asupra naturii juridice a tentativei, „o formă a infracțiunii imperfectă, autonomă, pedepsită când legea prevede în mod expres, fiind o cauză legală generală de modificare a pedepsei, iar efectele sale trebuie avute în vedere la stabilirea dispozițiilor legii mai favorabile”. Urmărind (cu aplecare) jurisprudența Î.C.C.J. în stabilirea maximului pedepsei prevăzute de lege, conform art. 6 C. pen., unii autori de specialitate²⁹ au sesizat, pe drept cuvânt, incoerențe / incongruențe în ceea ce privește explicarea acestuia (a maximului pedepsei prevăzute de lege), ca fiind atât în sensul art. 187 C. pen, dar și în sens contrar art. 187 C. pen.

Referitor la decizia pronunțată în cazul tentativei, după cum s-a arătat, maximul special al pedepsei prevăzute de lege, conform art. 6 C. pen., a fost explicat în sens contrar art. 187 C. pen., în motivare arătându-se că «referirea la „infracțiunea săvârșită” din formularea „maximul special prevăzut de legea nouă pentru infracțiunea săvârșită”, utilizată în art. 6 alin. (1) din Codul penal, poate fi interpretată numai prin raportare la dispozițiile art. 174 din Codul penal (...)». Să fi prevalat din natura juridică atribuită tentativei, reținerea ca formă atipică (imperfectă) a infracțiunii (în considerarea dispozițiilor art. 174 C. pen.)?³⁰ Examenul critic al Deciziei nr. 6/2014 a Î.C.C.J. – Comp. D.C.D. pen. a prilejuit exprimarea opiniei potrivit

²⁸ Art. 187 C. pen. dispune, „Prin pedeapsă prevăzută de lege se înțelege pedeapsa prevăzută în textul de lege care incriminează fapta săvârșită în forma consumată, fără luarea în considerare a cauzelor de reducere sau de majorare a pedepsei”. Referindu-ne la decizia nr. 6/2014 a Î.C.C.J.– Comp. D.C.D. pen, rezultă că interpretarea conferită noțiunii de *pedeapsă prevăzută de lege* nu este în sensul dispoziției legale pre-citate.

²⁹ Pentru o analiză detaliată, recomandăm a se vedea Dunea M., *Unele probleme privind semnificația normativă a expresiei „pedeapsă de lege”*, în volumul Sesiunii științifice a Institutului de Cercetări Juridice al Academiei Române, cu tema, „Intrarea în vigoare a noilor coduri. O primă evaluare” (15 aprilie 2016), Editura Universul Juridic, București, 2016, p. 520-529; articolul poate fi consultat online, la adresa de internet (accesată la data de 10.10.2016), <http://www.universuljuridic.ro/unele-probleme-privind-semnificatia-normativa-expresiei-pedeapsa-prevazuta-de-lege/3/>; Streteanu F., Nițu D., *op. cit.*, p. 144-145.

³⁰ Menționăm că tentativa este o formă imperfectă a infracțiunii, iar nu o infracțiune imperfectă! Cât despre autonomia tentativei, în măsura în care o admitem, atribuim acesteia un caracter relativ.

căreia, «în raport de instituția tentativei, unul din argumentele care au susținut această soluție s-a fundamentat pe o altă semnificație normativă a unui concept, anume acela de „infracțiune săvârșită”, relevându-se faptul că tentativa nu este, ca natură juridică, doar o cauză de reducere a pedepsei, ci și o formă (atipică, imperfectă, dar autonomă – concept discutabil în anumite limite și cu privire la anumite efecte produse) a infracțiunii. Practic, pentru a se extrage cazul tentativei de sub incidența semnificației normative a conceptului „pedeapsă prevăzută de lege” (dar numai) în raport de relevarea acestei semnificații prin prisma interacțiunii cu instituția reglementată în art. 6 C. pen., s-a exploatat o tensiune latentă care poate fi identificată între semnificațiile normative ale conceptelor explicate de art. 174 și 187 C. pen., or, mai bine spus, ambivalența existentă în privința naturii juridice a tentativei și lipsa unor criterii clare potrivit cărora, în situații distincte și în interacțiune cu instituții diferite ale dreptului penal, se accentuează preponderent una sau alta dintre aceste naturi juridice ale tentativei».³¹

Punând în discuție prevederile art. 187 C. pen. (care își găsește corespondent în art. 141¹ C.P.A.), ținem să precizăm că acestea au ridicat (și continuă să ridice) probleme de interpretare atât în doctrină, cât și în practică. În acord cu opinia avansată în doctrină, rațiunea acestui text legal este „de a ajuta la stabilirea domeniului de incidență al anumitor instituții, atunci când legiuitorul a înțeles să condiționeze aplicabilitatea acestora de o anumită pericolozitate, analizată *in abstracto*, a infracțiunii comise (amnistie, prescripție, renunțare la aplicarea pedepsei, amânarea aplicării pedepsei etc.)”.³² Avansând pe această linie de gândire, ar rezulta următoarele rezolvări: o lege de amnistie care condiționează beneficiul său de o anumită limită maximă a pedepsei prevăzute de lege pentru o infracțiune, atunci când maximul special al infracțiunii consumate depășește plafonul impus prin actul de clementă, nu se poate aplica nici tentativei la acea infracțiune, chiar dacă prin reducerea pedepsei, potrivit regulii de pedepsire a tentativei, s-ar încadra în plafonul impus; durata termenului de prescripție a răspunderii penale se determină în raport cu pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea consumată, chiar dacă fapta a rămas în stadiul de tentativă; verificarea existenței termenului secund din structura recidivei, se face în raport de pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea consumată

³¹ Dunea M., *op. cit.*, p. 527, 528.

³² Streteanu F., Nițu D., *op. cit.*, p. 145.

(pedeapsa închisorii de un sau mai mare), chiar dacă fapta a rămas în stadiul de tentativă etc.

3.3. Sancționarea tentativei prin parificarea de pedeapsă

După cum s-a arătat, art. 33 alin. (2) C. pen. înscrie regula sancționării (pedepsirii) tentativei prin consacrarea unui regim diferențiat în raport cu infracțiunea consumată. Teza diversificării de pedeapsă este subsecventă tezei sancționării limitate, respectiv a incriminării limitate a tentativei. Sistemul diversificării de pedeapsă în cazul tentativei cunoaște, însă, o excepție, prin care se atribuie tentativei, în cazul anumitor infracțiuni, un tratament penal egal cu cel aplicabil infracțiunii consumate. În opinia noastră, este cazul infracțiunilor complexe praeterintenționate, cărora prin dispoziții exprese cuprinse în Partea generală a Codului penal, li se înscrie sancționarea prin parificarea de pedeapsă, în ipoteza rămânerii la stadiul de tentativă, în condițiile legii. Articolul prin care se consacră acest tratament penal, excede cadrului legal general afectat tentativei (Cap. IV), găsindu-se în Cap. V din același Titlu II, corespunzător materiei unității infracționale în forma infracțiunii complexe, infracțiune definită în conformitate cu prevederile art. 35 alin. (1) C. pen. Sancționarea (pedepsirea) infracțiunii complexe este prevăzută în art. 36 alin. (2) C. pen., iar potrivit dispoziției cuprinse în alin. (3) al articolului pre-citat, se prevede că, „*infracțiunea complexă săvârșită cu intenție depășită, dacă s-a produs numai rezultatul mai grav al acțiunii secundare, se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea consumată*”.

Dacă tentativa este posibilă în cazul infracțiunilor complexe praeterintenționate, (încă) reprezintă un subiect controversat în doctrina noastră penală.³³ Este în afara oricăror discuții, excluderea tentativei în cazul infracțiunilor praeterintenționate simple (propriu-zise), deoarece culpa, ce

³³ Pentru un inventar al soluțiilor teoretice și practice în conformitate cu viziunea C.P.A., a se vedea, pentru detalii, Ghigheci C., *Tentativa în cazul infracțiunii complexe praeterintenționate*, consultare online la adresa de internet (accesată la data de 10.10.2016), <http://www.juridice.ro/207481/tentativa-in-cazul-infracțiunii-complexe-praeterintenționate.html>. Pentru un inventar al aprecierilor/soluțiilor teoretice în conformitate cu viziunea Codului penal în vigoare, a se vedea: Michinici M. I., Dunea M., în Toader T. (coord.), *op.cit.*, p. 97-99; Mărculescu-Michinici M.I., *Aspecte ale unei sinteze teoretice în materia intenției depășite*, în volumul Conferinței „160 de ani de învățământ juridic ieșean” (23-25 octombrie 2015), Editura Hamangiu, București, 2015, p. 205-206.

caracterizează rezultatul mai grav, se suprapune peste intenția specifică acțiunii inițiale prin care debutează fapta, pentru a cărei relevanță penală se cere producerea rezultatului prevăzut de norma incriminatoare. Fiind știut că posibilitatea tentativei la o infracțiune nu se confundă cu relevanța penală a acesteia, iar relevanța penală este acordată de legiuitor pe calea incriminării (limitate a) tentativei, apreciem că tiparul legal al tentativei în cazul infracțiunilor complexe săvârșite cu intenție depășită, atunci când se produce rezultatul mai grav pe linia acțiunii secundare, iar acțiunea principală nu s-a consumat, este asigurat de art. 36 alin. (3) C. pen.

În raport cu reglementarea anterioară, care nu cuprindea dispoziții exprese în acest sens (deși nu puține au fost propunerile *de lege ferenda*), s-a (re)simțit nevoia unei intervenții exprese, astfel încât, «în privința pedepsei în cazul infracțiunii complexe praeterintenționate, s-a instituit regula că „dacă s-a produs numai rezultatul mai grav al acțiunii secundare, se aplică pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea consumată”. Această soluție legislativă vine să confirme, ceea ce practica judiciară și doctrina penală au promovat, în urma unui efort de interpretare a normei de incriminare a unor astfel de fapte».³⁴ Merită a fi subliniate următoarele:

(1) Soluțiile practice au fost oferite de instanța noastră supremă care a decis că, „dacă s-a produs numai cea de a doua urmare socialmente periculoasă (moartea sau sinuciderea victimei) a acestei infracțiuni complexe, deși inculpatul se face vinovat numai de tentativa la infracțiunea de viol (în forma agravată prevăzută de art. 197 alin. 3 C. pen., pedeapsa ce i se va aplica va fi cea prevăzută de textul sus-menționat, și nu cea prevăzută de art. 21 C. pen. (pedeapsa pentru tentativă, care se stabilește între jumătatea minimumului și jumătatea maximumului prevăzut de lege pentru infracțiunea consumată. (...)) Dacă rezultatul menționat s-a produs, nu mai este relevantă forma în care s-a realizat activitatea infracțională, viol sau tentativă de viol, ci întreaga activitate infracțională trebuie raportată la rezultatul final”.³⁵ De asemenea, s-a decis că „dacă s-a produs moartea victimei, nu mai este relevantă forma în care s-a realizat activitatea infracțională, prin tâlhărie consumată sau tentativă la tâlhărie, ci întreaga activitate trebuie raportată la rezultatul final,

³⁴ Expunere de motive a proiectului noului Cod penal, pct. 2.10, p. 13.

³⁵ Tribunalul Suprem (T.S.), decizia penală (dec. pen.) nr. 197/1980 (cu indicativul, *Viol. Tentativă care a avut drept urmare sinuciderea victimei. Pedeapsă cuantum. Mod de calculare*), în *Revista Română de Drept* (R.R.D.), nr. 9/1980, p. 66.

anume moartea victimei”, cu inserarea mențiunii că „este adevărat că nu există tentativă la infracțiunile praeterintenționate, dar aceasta privește numai infracțiunile simple de acest gen, pentru care se cere producerea unei singure urmări socialmente periculoase, nu și în cazul infracțiunilor complexe cum este tâlhăria, la care moartea victimei constituie numai o circumstanță agravantă [sic!], în timp ce infracțiunea de bază este intenționată și deci susceptibilă de a rămâne în faza de tentativă”.³⁶

(2) Soluțiile teoretice au promovat atât reținerea unității infracționale (fie considerarea și sancționarea ca tentativă la infracțiunea praeterintenționată, potrivit diversificării de pedeapsă, fie reținerea formei consumate a infracțiunii complexe praeterintenționate), cât și desfacerea/ruperea unității infracționale, în favoarea reținerii concursului de infracțiuni, fiecare cu meritele, dar și limitele, neajunsurile, ce au fost semnalate. Față de soluția justă, promovată prin deciziile de speță de către instanța supremă, obiecția consta în lipsa unui temei legal de sancționare a tentativei la infracțiunea complexă praeterintenționată, în condițiile mai sus menționate, în limitele de pedeapsă prevăzute de lege pentru infracțiunea consumată, deci în baza sistemului parificării de pedeapsă; tentativa putea fi, astfel, asimilată faptului consumat (concluzia noastră). Totodată nu trebuie uitată situația generată de existența unor necorelări de pedepse.

Dacă în condițiile legislației penale anterioare (marcată de lipsa unei reguli derogatorii de la dispozițiile generale de sancționare a tentativei, în ipoteza comiterii unei infracțiuni complexe cu intenție depășită, atunci când se producea rezultatul mai grav al acțiunii secundare, dar acțiunea principală rămânea neconsumată), s-a promovat soluția (jurisprudențială a) reținerii infracțiunii complexe praeterintenționate consumate (tentativa asimilată faptului consumat) – susținută și de opinia doctrinară majoritară – credem că, *de lege lata*, art. 36 alin. (3) C. pen. este textul legal care consacră regula derogatorie de la dispozițiile generale de sancționare a tentativei, în ipoteza comiterii unor astfel de infracțiuni! Totodată, dacă art. 36 alin. (2) C. pen., înscrisă – fără precedent legislativ – prevedea că „infracțiunea complexă se sancționează cu pedeapsa prevăzută de lege pentru acea infracțiune”, iar identificarea unor astfel de infracțiuni se realizează în baza normelor de incriminare, ne întrebăm la ce se referă

³⁶ T.S., dec. pen. nr. 741/1980 (cu indicativul, *Tâlhărie. Tentativă. Moartea victimei. Limitele pedepsei*), în R.R.D., nr. 12/1980, p. 63.

conținutul alin. (3) al textului în cauză (?). În opinia noastră, acesta este textul legal care consfințește excepția de la diversificarea de pedeapsă [art. 33 alin. (2) C. pen.], prin adoptarea soluției parificării de pedeapsă în cazul tentativei la o infracțiune complexă praeterintenționată; chiar dacă legea stabilește același regim de sancționare (pedepsire) atât pentru tentativă cât și pentru infracțiunea consumată, parificarea este una relativă.

3.4. Sancționarea tentativei comise de infractorul minor

Titlul V al Părții generale a Codului penal este rezervat reglementărilor privind minoritatea, unul dintre punctele centrale ale reformei penale. *De lege lata*, sistemul de sancționare destinat infractorilor minori este un sistem unic, alcătuit exclusiv din măsuri educative (neprivative sau privative de libertate) – sancțiuni penale care reprezintă consecințe ale răspunderii penale. Este o schimbare majoră de optică a legiuitorului penal actual, care promovează o nouă concepție în materie, abandonând regimul mixt de sancționare, atât prin renunțarea la pedepsele aplicabile infractorilor minori, cât și prin regândirea sistemului măsurilor educative [inclusiv în ceea ce privește întinderea sancționării, prin recurgere la astfel de sancțiuni penale – interesează vârsta la data săvârșirii infracțiunii, minorul devenit major la momentul pronunțării hotărârii de condamnare pentru fapta comisă, urmând să fie supus regimului de sancționare prin măsuri educative, corespunzător prevederilor art. 134 alin. (1) C. pen.]. Din ansamblul reglementărilor în materie, se conturează, fără echivoc, natura juridică a stării de minoritate a infractorului, drept cauză de diferențiere a răspunderii penale, în raport cu răspunderea penală a infractorilor majori.

Art. 114 alin. (1) C. pen. înscrie regula luării unei măsuri educative neprivative de libertate față de minorul care, la data săvârșirii infracțiunii, avea vârsta cuprinsă între 14 și 18 ani. Măsurile educative privative de libertate configurează excepția, putând fi luate de instanță în sancționarea minorului răspunzător penal la data săvârșirii infracțiunii, doar în cazurile prevăzute expres în dispozițiile art. 114 alin. (2) C. pen., și anume: a) „dacă acesta a mai săvârșit o infracțiune, pentru care i s-a aplicat o măsură educativă ce a fost executată ori a cărei executare a început înainte de comiterea infracțiunii pentru care este judecat” (ipoteza legală a pluralității de infracțiuni); b) „atunci când pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea săvârșită este închisoarea de 7 ani sau mai mare ori

detențiunea pe viață” (ipoteza legală a comiterii unei infracțiuni de o anumită gravitate, reflectată în pedeapsa abstractă).

Ce se înțelege prin săvârșirea unei infracțiuni de către un minor care, la data săvârșirii faptei, îndeplinește condițiile legale pentru a răspunde penal? Nimic altceva decât săvârșirea oricăreia dintre faptele pe care legea le sancționează ca infracțiune consumată sau ca tentativă, indiferent de rolul jucat în comiterea acestora, în calitate de autor/coautor, instigator sau complice. Rezultă, așadar, săvârșirea unei infracțiuni în accepțiunea conferită de art. 174 C. pen., deci și cazul comiterii unei tentative relevante penal (incriminate). După cum s-a arătat, din punct de vedere sancționator, sub aspectul naturii juridice, tentativa este o cauză generală, legală, de atenuare a răspunderii penale (cu sublinierea – o stare de reducere a pedepsei aplicabile, după caz, persoanei fizice majore – la data săvârșirii infracțiunii – sau persoanei juridice).

Efectele cauzelor de atenuare – cum este (și) tentativa – în cazul infracțiunilor săvârșite în timpul minorității, sunt prevăzute de art. 128 C. pen.³⁷ Astfel, acestea sunt avute în vedere la alegerea măsurii educative și produc efecte între limitele prevăzute de lege pentru fiecare măsură educativă în parte. Mai exact, efectul tentativei – privită ca o stare de atenuare – în cazul infracțiunilor săvârșite în timpul minorității, *influențează natura* măsurii educative, putând determina alegerea, pe caz concret, a unei măsuri educative neprivative de libertate – iar nu a unei măsuri educative privative de libertate – dar și alegerea unei măsuri educative (neprivative ori privative de libertate) mai ușoare, din punct de vedere al gravității / severității acesteia, din categoria celei asupra căreia s-a orientat instanța. Efectul tentativei, în cazul infracțiunilor săvârșite în timpul minorității, *nu influențează*, însă, *durata* măsurii educative astfel alese, producând efecte între limitele (generale) prevăzute de lege pentru fiecare măsură educativă în parte. Neaplicarea reducerii la jumătate a limitelor prevăzute de lege, în

³⁷ Potrivit art. 128 C. pen., se prevede că „*în cazul infracțiunilor săvârșite în timpul minorității, cauzele de atenuare și agravare sunt avute în vedere la alegerea măsurii educative și produc efecte între limitele prevăzute de lege pentru fiecare măsură educativă*”. Ținem să precizăm că, în opera de individualizare judiciară a sancțiunii penale aplicabile infractorului minor, alegerea măsurii educative se face în condițiile prevăzute de art. 114 C. pen., potrivit criteriilor din art. 74 C. pen.; enumerarea limitativă a măsurilor educative (neprivative și privative de libertate) din art. 115 alin. 1 C. pen., se realizează în ordinea gravității / severității acestora.

cazul măsurilor educative, este explicată în doctrină, (și) prin faptul că limitele instituite pentru aceste sancțiuni penale constituie limitele lor generale (nu cunosc, precum pedepsele principale – relativ determinate – și limite speciale), iar stabilirea sancțiunii în afara acestor limite nu este posibilă, așa cum rezultă din prevederile art. 2 alin. (3) C. pen.³⁸

Sunt de remarcat particularitățile sancționării tentativei comise de infractorul minor, în raport cu pedepsirea infractorului major implicat în săvârșirea tentativei la o infracțiune. Sub acest aspect, pe drept cuvânt se subliniază în doctrina penală că soluția legislativă înscrisă de art. 128 C. pen. „nu poate ridica probleme pe considerentul principiului constituțional al egalității în fața legii întrucât regimul sancționator pentru minor este distinct și complet diferit față de cel al majorului, plecând de la un alt tip de sancțiuni, situație ce a impus și o altă soluție în considerarea efectului cauzelor de atenuare și agravare”.³⁹ Soluția distinctă impusă prin lege în considerarea efectelor cauzelor de atenuare sau a cauzelor de agravare a răspunderii penale, atrase în urma comiterii unei infracțiuni în timpul minorității, ne prilejuiește următoarele succinte observații:

(1) Alături de tentativă, intră în categoria cauzelor generale de atenuare, circumstanțele atenuante legale sau judiciare (art. 75 C. pen.). În cazul reținerii acestora, nu este influențată durata măsurii educative, ci se produc efecte între limitele generale prevăzute de lege pentru fiecare măsură educativă în parte!⁴⁰

(2) Dintre cauzele generale de agravare a răspunderii penale, sunt compatibile cu starea de minoritate a infractorului: circumstanțele agravante (art. 77 C. pen.), infracțiunea continuată [art. 35 alin. (1) C. pen.], concursul

³⁸ A se vedea: Streteanu F., Nițu D., *op. cit.*, p. 495. La rândul nostru, cu o altă ocazie, am apreciat că ar fi oportună extinderea referirii exprese din textul legal invocat și asupra sancțiunilor penale care reprezintă consecințele răspunderii penale a infractorilor minori, respectiv măsurile educative. În acest sens, a se vedea: Michinici M. I., Dunea M., în Toader T. (coord.), *op. cit.*, p. 9-10.

³⁹ Vasile F.-M., în Bodoroncea G., Cioclei V., Kuglay I., Lefterache L. V., Manea T., Nedelcu I., Vasile F.-M., *Codul penal. Comentariu pe articole*, Editura C. H. Beck, București, 2014, p. 296.

⁴⁰ În sens contrar, a se vedea: Bulai C., în Antoniu G., Toader T. (coordonatori), Boroș A., Brutaru V., Bulai B.N., Bulai C., Daneș Șt., Duvac C-tin, Guiu M.K., Ifrim I., Mitrache C-tin, Mitrache C., Molnar I., Ristea I., Sima C-tin, Teodorescu V., Vasile I., Vlășceanu A., *Explicațiile noului Cod penal, Vol. II, Articolele 53-187*, Editura Universul Juridic, București, 2015, p. 370.

de infracțiuni (art. 38 C. pen.). În opera de individualizare judiciară, acestea vor fi avute în vedere la alegerea măsurii educative, producând efecte între limitele generale prevăzute de lege.

(3) Concursul cauzelor de atenuare sau / și de agravare a răspunderii penale în cazul infracțiunilor săvârșite în timpul minorității (dintre cele compatibile cu starea de minoritate a infractorului) exclude incidența dispozițiilor prevăzute de art. 79 C. pen. – care stabilește efectele produse asupra pedepselor –, rezolvarea făcându-se în conformitate cu dispozițiile art. 128 C. pen.

Ansamblul cauzelor de atenuare / agravare a răspunderii penale se întregeste prin cuprinderea (și a) unor cauze de ordin special. Îndreptăm atenția noastră asupra unei cauze speciale de atenuare a răspunderii penale, cauza compatibilă - în urma (relativ) recentelor modificări ale legii procesual penale⁴¹ – inclusiv cu starea de minoritate a infractorului (*recunoașterea învinuirii*). Astfel, în cazul în care judecata se desfășoară potrivit procedurii abreviate a recunoașterii învinuirii, conform dispozițiilor art. 396 alin. (10) teza a II-a C. pr. pen. se prevede că, *pentru inculpații minori, instanța va avea în vedere cauza recunoașterii învinuirii la alegerea măsurii educative, iar în cazul măsurilor educative privative de libertate, limitele perioadelor pe care se dispun acestea se reduc cu o treime.*

Problema pe care am identificat-o a fost, de altfel, sesizată în literatura scrisă (apărută după intrarea în vigoare a O.U.G. nr.16/2018), astfel încât preferăm reproducerea cuvintelor autorului, în opinia căruia, prin introducerea acestei cauze, „se creează o excepție discutabilă cu privire la regimul (general) al modului în care se reflectă efectele cauzelor generale sau speciale de modificare a răspunderii penale (de agravare sau de atenuare – în acest caz, de atenuare), asupra răspunderii penale a infractorilor minori, respectiv asupra măsurilor educative aplicabile acestora. Astfel, incidența concretă a oricărei alte cauze de atenuare sau agravare, fie aceasta generală sau specială, într-o speță vizând o infracțiune comisă de un minor, nu va produce efecte decât asupra alegerii măsurii educative aplicabile acestuia, dar, odată măsura educativă aleasă, limitele între care se va putea dispune

⁴¹ Prin Ordonanța de urgență a Guvernului (O.U.G.) nr. 18/2016 [pentru modificarea și completarea Legii nr. 286/2009 privind Codul penal, Legii nr. 135/2010 privind Codul de procedură penală, precum și pentru completarea art. 31 alin. (1) din Legea nr. 304/2004 privind organizarea judiciară], publicată în M. Of. nr. 389/2016.

rămân neschimbate. Numai atunci când intervine cauza specială de atenuare reprezentată de recunoașterea învinuirii (nu însă și – în observarea principiului simetriei – atunci când ar interveni o cauză specială de agravare a răspunderii penale), dar nici măcar atunci în toate cazurile (ci doar dacă instanța se orientează spre măsurile educative privative de libertate, iar nu și spre cele neprivative de libertate), efectul produs nu mai este doar acela de orientare a instanței către măsura educativă de aplicat, ci și acela de modificare a limitelor între care se va putea aplica măsura educativă privativă de libertate, cu reluarea subsecventă a precizării că, astfel, se impune (și) un minim de aplicare inferior minimului general al fiecărei măsuri educative privative de libertate în parte!”⁴²

În sfârșit, semnalăm și în materia consecințelor răspunderii penale a infractorului minor, probleme de interpretare pe care le ridică prevederile art. 187 C. pen. Astfel, pentru a se putea lua față de infractorul minor o măsură educativă privativă de libertate, în cazul prevăzut de art. 114 alin. (2) lit. b) C. pen., sau potrivit dispozițiilor din art. 125 alin. (2) C. pen., legea impune o anumită gravitate pentru pedeapsa abstractă a infracțiunii săvârșite. Dacă, în ipoteza comiterii unei tentative, posibilitatea aplicării unei măsuri educative privative de libertate ar trebui să se determine în raport de maximul special prevăzut de lege pentru infracțiunea consumată, sau dacă

⁴² Dunea M., *Observații referitoare la impactul produs asupra unor instituții generale ale dreptului penal de modificările apportate prin Ordonanța de Urgență a Guvernului nr. 18/2016*, în *Analele Științifice ale Universității „Alexandru Ioan Cuza” din Iași*, Tomul LXII, seria Științe Juridice, Nr. 1/2016, p. 84-85; consultare on-line, la adresa de internet (accesată la data de 10.10.2016), http://pub.law.uaic.ro/files/articole/2016/voli/2016_i_2.1_dunea.pdf. Foarte bună observația cuprinsă în nota de subsol nr. 45, pe care înțelegem să o reproducem, „Astfel, de pildă, dacă minorul comite tentativa unei infracțiuni, iar instanța optează pentru măsura educativă a internării în centrul educativ (fiind întrunite condițiile legale de dispunere a acesteia), va trebuie să o aplice pentru o perioadă determinată, cuprinsă între 1 și 3 ani. Chiar dacă ar exista în plus și circumstanțe atenuante, același ar fi efectul. În schimb, dacă minorul consumă (chiar în prezența unor circumstanțe agravante) acea infracțiune, dar apoi recunoaște învinuirea, instanța (dacă s-ar orienta spre aceeași măsură educativă), nu ar mai putea-o dispune decât pentru o perioadă determinată cuprinsă între 8 luni și 2 ani! Inechitatea (chiar absurdul) evidențiat prin acest exemplu credem că ne dispensează de orice dezvoltări subsecvente ale caracterului criticabil al opțiunii legislative impuse în materie penală prin art. II pct. 100 din O.U.G. nr. 18/2016 și modificarea astfel operată asupra art. 396 alin. 10 C. proc. pen.”.

limita superioară a pedepsei ce trebuie avută în vedere este maximul prevăzut de lege pentru forma tentată, constituie o problemă controversată.

Într-o opinie (minoritară), se susține că, „în cazul în care infracțiunea săvârșită de minor anterior a rămas în faza tentativei, pentru luarea măsurii educative privative de libertate se va avea în vedere pedeapsa astfel rezultată, și nu pedeapsa prevăzută de lege pentru infracțiunea consumată”.⁴³ În opinia însușită de majoritatea autorilor⁴⁴ - reflectată și în soluții de practică penală⁴⁵ - se apreciază că la stabilirea pedepsei prevăzute de lege se va avea în vedere limita maximă prevăzută de norma de incriminare pentru fapta consumată, chiar și atunci când infracțiunea a rămas în stadiul de tentativă.

În reglementarea anterioară, art. 187 C. pen. avea corespondent în art. 141¹ care, de asemenea, a întreținut probleme de interpretare în doctrina și practica penală, dată fiind concepția promovată în materia regimului (mixt) de sancționare destinat infractorilor minori, cărora li se puteau aplica și pedepse.⁴⁶ Fără a intra în detalii, specificăm controversa manifestată în legătură cu sancționarea tentativei la o infracțiune comisă de minorul răspunzător penal, în ipoteza pedepsirii acestuia, întreținută de ordinea de

⁴³ Brutaru V., *Măsuri educative privative de libertate aplicate minorului. Prevederile noului Cod penal*, în volumul Sesiunii științifice a Institutului de Cercetări Juridice al Academiei Române, cu tema „Intrarea în vigoare a noilor coduri. O primă evaluare” (15 aprilie 2016), Editura Universul Juridic, București, 2016; consultare on-line, la adresa de internet (accesată la 10.10.2016), <http://www.universuljuridic.ro/masuri-educative-privative-de-libertate-aplicate-minorului-prevederile-noului-cod-penal/>.

⁴⁴ A se vedea: Mitrache C-tin., Mitrache C., *op. cit.*, p. 424, 427; Vasile F.-M., *op. cit.*, p. 275; Vlășceanu A., Barbu A., *op. cit.*, p. 259 ș.a.

⁴⁵ A se vedea, spre exemplu, decizia nr. 55/RC din 10 februarie 2015, pronunțată de secția penală a Înaltei Curți de Casație și Justiție, care se poate consulta în format electronic, la adresa de internet (accesată la data de 10.10.2016), <http://www.scj.ro/1093/Detalii-jurisprudenta?customQuery%5B0%5D.Key=id&customQuery%5B0%5D.Value=120564>

[«În raport cu dispozițiile art. 114 alin.(2) lit. b), ale art. 125 alin. (2) și ale art. 187 C. pen., în cazul tentativei la infracțiunea de omor prevăzută în art. 32 raportat la art. 188 C. pen., săvârșită în timpul minorității, instanța poate lua măsura educativă privativă de libertate a internării într-un centru de detenție, pe o perioadă cuprinsă între 5 și 15 ani, întrucât tentativa constituie o cauză de reducere a pedepsei, care nu se ia în considerare la stabilirea „pedepsei prevăzute de leg”, în sensul dispozițiilor art. 114 alin. (2) lit. b) și art. 125 alin. (2) C. pen.»].

⁴⁶ Pentru detalii, a se vedea –Michinici M. I., Dunea M., în Toader T. (coord.), *op. cit.*, p. 329-330.

valorificare a dispozițiilor privitoare atât la starea de minoritate a infractorului [art. 109 alin. (1) C.P.A.], cât și la regimul de sancționare aplicabil tentativei (art. 21 C.P.A.).⁴⁷

3.5. Cauze de nepedepsire a tentativei

Art. 34 C. pen. – *Desistarea și împiedicarea producerii rezultatului*: „(1) Nu se pedepsește autorul care, înainte de descoperirea faptei, s-a desistat ori a încunoștințat autoritățile de comiterea acesteia, astfel încât consumarea să poată fi împiedicată, sau a împiedicat el însuși consumarea infracțiunii. (2) Dacă actele îndeplinite până în momentul desistării sau împiedicării producerii rezultatului constituie o altă infracțiune, se aplică pedeapsa pentru această infracțiune”.⁴⁸

Cadrul legal general al tentativei se întregește prin consacarea cauzelor generale, personale, de nepedepsire a tentativei (incriminate), cauze care profită autorului faptei tentate, și anume: desistarea și împiedicarea producerii rezultatului.⁴⁹ În raport cu reglementarea anterioară, sunt de semnalat unele diferențe, păstrându-se (în esență) aceeași concepție. Astfel:

(1) În formularea adoptată de art. 34 alin. (1) C. pen. se folosește explicit expresia „nu se pedepsește autorul”, renunțându-se la formularea „este apărât de pedeapsă făptuitorul”. Este o redactare clară, prin care se fixează, fără dubiu, natura juridică atribuită acestor cauze = cauze legale, generale,

⁴⁷ Opinia care s-a impus a fost cea a valorificării, cu prioritate, a dispozițiilor privitoare la regimul specific de sancționare (pedepsire) aplicabil infractorilor minori [reducerea limitelor de pedeapsă, în condițiile prevăzute de art. 109 C.P.A.], iar, ulterior, reducerea cu fracția de ½ pentru tentativă. În sens contrar, se pronunțase instanța supremă, „dacă minorul a săvârșit tentativa la o infracțiune, limitele pedepsei de aplicat sunt acele prevăzute pentru tentativa la infracțiunea respectivă, reduse cu jumătate, potrivit dispozițiilor art. 109 alin. 1 C. pen”. – Decizia de îndrumare (D.Î.) a Plenului Tribunalului Suprem (Plen T.S.) nr. 9/1972, cu privire la unele probleme referitoare la soluționarea cauzelor penale cu minori, în Jurisprudența instanței supreme în unificarea practicii judiciare (1969-2008), Editura Universul Juridic, București, 2008, p. 91 ș.u.

⁴⁸ Are corespondent în art. 22 C.P.A. – *Desistarea și împiedicarea rezultatului*, „(1) Este apărât de pedeapsă făptuitorul care s-a desistat ori a împiedicat mai înainte de descoperirea faptei producerea rezultatului. (2) Dacă actele îndeplinite până în momentul desistării sau împiedicării producerii rezultatului constituie o altă infracțiune, se aplică pedeapsa pentru acea infracțiune”.

⁴⁹ În legătură cu ceea ce s-a încetățenit în doctrină sub denumirea de *acte de executare calificate*, acte transpuse de legea penală actuală în conformitate cu prevederile art. 34 alin. (2) C. pen., nu se înregistrează nicio schimbare de optică.

personale, de nepedepsire a autorului tentativei (sens în care credem că este de dorit să fie abandonată aprecierea lor drept „cauze speciale care înlătură răspunderea penală cu reglementare în Partea generală a Codului penal / cauze speciale de nepedepsire prevăzute în Partea generală a Codului penal”)⁵⁰. De asemenea, se observă instituirea condiției comune atât desistării, cât și împiedicării producerii rezultatului, cu referire la momentul intervenirii acestora – anume: înainte de descoperirea faptei – tranșând controversa manifestată în doctrina corespunzătoare C.P.A., în legătură cu atribuirea acestei condiții și în cazul desistării.

(2) Din conținutul normativ al art. 34 alin. (1) C. pen, reține atenția prevederea legală potrivit căreia *nu se pedepsește autorul care, înainte de descoperirea faptei, a încunoștințat autoritățile de comiterea acesteia, astfel încât consumarea să poată fi împiedicată*. Două sunt problemele pe care le-am putut constata în raport cu această prevedere, generatoare de soluții teoretice divergente. În primul rând, se ridică întrebarea dacă se instituie o nouă cauză de nepedepsire a tentativei. În opinia însușită de majoritatea autorilor, se susține (corect) că ipoteza legală constituie o modalitate de împiedicare a producerii rezultatului.⁵¹ În al doilea rând, sesizăm discuțiile doctrinare relative la caracterul efectiv al împiedicării producerii rezultatului, inclusiv în ipoteza în care autorul a încunoștințat autoritățile de comiterea faptei, opinia majoritară (corectă) apreciind că legea condiționează nepedepsirea autorului – indiferent de modalitatea în care se realizează

⁵⁰A se vedea, spre exemplu – Mitrache C-tin., Mitrache C., *op. cit.*, p. 394. În opinia noastră, aceste cauze (desistarea, împiedicarea producerii rezultatului, la care se adaugă și cauza reglementată de art. 51 C. pen.) „lovesc” direct în instituția sancțiunii penale, a pedepsei (dar nu numai), spre deosebire de cauzele generale care înlătură răspunderea penală, cauze consacrate în Titlul VII al Părții generale a Codului penal, a căror incidență înlătură, în mod indirect, posibilitatea aplicării sancțiunii penale – consecință a răspunderii penale. Totodată, în situația în care se reține incidența cauzelor de nepedepsire (generale sau speciale), instanța penală pronunță încetarea procesului penal [art. 16 alin. (1) lit. h) C. pr. pen.] și soluționează acțiunea civilă.

⁵¹ În sens contrar, a se vedea - <http://www.mpublic.ro/ncp.pdf> , «Se adaugă o cauză de nepedepsire, încunoștințarea autorităților, însă condiționat („astfel încât consumarea acesteia să poată fi împiedicată” – de către altcineva)», p. 47 – *Material de analiză redactat de Grupul de lucru constituit la nivelul Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție prin Ordin al procurorului general, pentru asigurarea unui instrument de lucru în cadrul Ministerului Public, în scopul interpretării și aplicării unitare a dispozițiilor noilor coduri, penal și de procedură penală*.

împiedicarea producerii rezultatului (personal sau prin anunțarea autorităților) – de caracterul real, efectiv, eficient al acesteia.⁵² În concluzie, pe bună dreptate s-a putut afirma că, „deși în aparență textul art. 34 C. pen. pare a reglementa două cauze de nepedepsire pe terenul împiedicării consumării faptei – împiedicarea personală și împiedicarea prin anunțarea autorităților –, în realitate este vorba de o singură cauză de nepedepsire, cu un regim juridic unitar. Referirea la anunțarea autorităților – text adăugat în cursul dezbaterilor în fața Comisiei parlamentare speciale – s-a făcut doar pentru a sublinia că împiedicarea se poate realiza atât personal, cât și prin solicitarea sprijinului autorităților, soluție unanim acceptată, de altfel, în doctrina și practica dezvoltate sub imperiul Codului penal anterior”.⁵³

În ipoteza comiterii infracțiunii în participație penală, cauza generală, legală, personală, prin care se acordă impunitate oricărui participant la o tentativă (relevantă penal), este reprezentată de *împiedicarea săvârșirii infracțiunii*, cauză consacrată de art. 51 C. pen. Potrivit textului legal, se prevede că: „*participantul nu se pedepsește dacă, înainte de descoperirea faptei, denunță săvârșirea infracțiunii, astfel încât consumarea acesteia să poată fi împiedicată, sau dacă împiedică el însuși consumarea infracțiunii*” [alin. (1)]; „*dacă actele îndeplinite până în momentul denunțării sau împiedicării constituie o altă infracțiune, participantului i se aplică pedeapsa pentru această infracțiune*” [alin. (2)].⁵⁴ În raport cu reglementarea anterioară, sunt de semnalat următoarele diferențe:

(1) Așa cum rezultă, atât din denumirea marginală a art. 51 C. pen., cât și din conținutul său normativ, se face referire explicită la *infracțiune*, și *nu la faptă*, întrucât, sub aspectul naturii juridice, reprezintă o cauză de

⁵² În sens contrar, a se vedea: Bodoroncea G., *op. cit.*, p. 109. În opinia autoarei, «cauza de nepedepsire operează și în situația în care autorul a încunoștințat autoritățile, astfel încât consumarea să poată fi împiedicată și, cu toate acestea, autoritățile nu au împiedicat consumarea faptei. Acest aspect rezultă din interpretarea gramaticală, dar și teleologică, a expresiei „astfel încât consumarea să poată fi împiedicată”, fiind evident că în sarcina făptuitorului subzistă, în această nouă ipoteză, doar obligația încunoștințării organului competent, iar nu și împiedicarea producerii rezultatului, care cade în sarcina autorităților». În același sens, Vlășceanu A., Barbu A., *op. cit.*, p. 63.

⁵³ Streteanu F., Nițu D., *op. cit.*, p. 502.

⁵⁴ Are corespondent în art. 30 C.P.A. – *Împiedicarea săvârșirii faptei*, „*Participantul nu se pedepsește dacă în cursul executării, dar înainte de descoperirea faptei, împiedică consumarea acesteia. Dacă actele săvârșite până în momentul împiedicării constituie o altă faptă prevăzută de legea penală, participantului i se aplică pedeapsa pentru această faptă*”.

nepedepsire a participantului care a contribuit la săvârșirea acesteia, cauză operantă în cazul tentativei incriminate. În opinia noastră⁵⁵, așa cum ne-am exprimat și cu o altă ocazie, incidența cauzei de nepedepsire a participantului poate lăsa tentativa, după caz, în forma sa imperfectă sau perfectă, ceea ce se explică prin suprimarea cerinței legale a intervenției realizate de participant în cursul executării faptei.

(2) În concordanță cu prevederile art. 34 C. pen., și art. 51 înscris, în mod expres, o variantă de realizare a împiedicării săvârșirii infracțiunii, respectiv prin denunț făcut autorităților, astfel încât consumarea acesteia să poată fi împiedicată. Problemele de interpretare⁵⁶ sesizate în legătură cu impunitatea acordată autorului tentativei, ca efect al împiedicării producerii rezultatului prin anunțarea autorităților (anume, dacă reprezintă o nouă cauză de nepedepsire și – totodată – dacă implică un caracter efectiv al împiedicării consumării), se manifestă și în ceea ce privește această modalitate de realizare a împiedicării săvârșirii infracțiunii.

Exceptarea de la represiunea penală prin efectul desistării / împiedicării producerii rezultatului, sau al împiedicării săvârșirii infracțiunii, vizează și situația infractorului minor, care prin intervenția sa, în condițiile descrise de lege [art. 34 alin. (1) și art. 51 alin. (1) C. pen.], nu va fi supus sancționării prin măsuri educative pentru tentativa (incriminată) la infracțiunea comisă. Dacă actele îndeplinite până în momentul desistării / împiedicării producerii rezultatului, sau împiedicării săvârșirii infracțiunii constituie o altă faptă penală – ipoteza actelor de executare calificate –, infractorului minor i se aplică sancțiunea penală, respectiv măsura educativă pentru acea infracțiune.

4. Concluzii

⁵⁵ Michinici M. I., Dunea M., în Toader T. (coord.), *op. cit.*, p. 131.

⁵⁶ În sensul că denunțul menționat prin prevederile art. 51 alin. (1) C. pen. este o nouă cauză de nepedepsire, alăturată, pentru identitate de rațiune, împiedicării nemijlocite a rezultatului, a se vedea: Kuglay I., *op. cit.*, p. 154; material privind noul Cod penal, Ministerul Public, *op. cit.*, p. 48. Pentru opinia potrivit căreia aplicarea normei nu este condiționată de comportamentul autorităților, respectiv de împiedicarea efectivă de către acestea a producerii rezultatului, ci numai de aptitudinea înștiințării, de a furniza acestora informațiile necesare pentru a împiedica producerea urmării imediate, a se vedea: Kuglay I., *op. cit.*, p. 154. În același sens, Vlașceanu A., Barbu A., *op. cit.*, p. 87.

Tentativa – formă atipică (imperfectă) a infracțiunii – este reglementată în Capitolul IV din Titlul II al Părții generale a Codului penal, reprezentând o instituție juridico-penală cu apartenență la instituția fundamentală a infracțiunii. Dispozițiile generale în materie (art. 32 – art. 34 C. pen.) reproduc, cu unele modificări, prevederile textelor corespondente din C.P.A. (art. 20 – art. 22).

Prin modul de definire a tentativei – punere în executare a *intenției* de a săvârși infracțiunea, executare care a fost, însă, întreruptă sau nu și-a produs efectul – se consacră soluția conform căreia, în cazul tentativei, intenția poate fi directă sau indirectă, eliminându-se orice controverse. De asemenea, prin renunțarea la clasificarea legală anterioară, clasificare care permitea distincția între tentativa proprie și tentativa improprie, în literatura de specialitate corespunzătoare actualei reglementări, este reținută noua clasificare – operată în raport cu aptitudinea actelor de executare de a pune (sau nu) în pericol valoarea socială ocrotită de legea penală –, care evidențiază formele: tentativa idonee (periculoasă), respectiv tentativa neidonee (nepericuloasă).

Cu referire la sistemul de incriminare a tentativei, Codul penal în vigoare reflectă adoptarea tezei incriminării limitate, aceeași concepție stând și la baza C.P.A. *De lege lata*, incriminarea privește tentativa idonee, imperfectă cât și perfectă.

În ceea ce privește modul de sancționare (pedepsire) a tentativei, Codul penal actual reflectă adoptarea tezei / sistemului diversificării de pedeapsă în raport cu infracțiunea consumată, ceea ce atribuie tentativei – din punct de vedere al naturii sale juridice – aprecierea drept cauză generală, legală, de atenuare a răspunderii penale, stare de reducere a pedepsei. Aceeași concepție a stat și la baza C.P.A., sistemul diversificării de pedeapsă reflectând modelul legal expres consacrat (neîngrădit de vreo excepție); modelul aplicat înfățișă ca fiind operant, în unele cazuri, sistemul parificării de pedeapsă. Spre deosebire de reglementarea anterioară, Codul penal în vigoare înscrie o regulă derogatorie de la sancționarea (pedepsirea) tentativei prin diversificare de pedeapsă, consacrand expres parificarea de pedeapsă în cazul infracțiunii complexe săvârșite cu intenție depășită, atunci când s-a produs numai rezultatul mai grav al acțiunii secundare / adiacente, însă acțiunea principală nu s-a consumat. Cu alte cuvinte, *de lege lata*, sancționarea (pedepsirea) tentativei prin diversificare de pedeapsă constituie

regula în materie, excepția fiind configurată de parificarea de pedeapsă, în cazul tentativei la o infracțiune complexă praeterintenționată.

În legătură cu pedepsirea tentativei atunci când subiectul activ este reprezentat de o persoană fizică majoră / persoană juridică, se identifică elemente de noutate în sancționarea prin recurgere la pedeapsa principală a amenzii, în considerarea noilor dispoziții relative la sistemul zilelor-amendă, pe care îl consacră legea penală actuală. Diversificarea de pedeapsă în cazul tentativei (regula), prin reducerea cu fracția de $\frac{1}{2}$, va opera doar cu privire la limitele speciale ale zilelor-amendă, nu și la suma corespunzătoare unei zile amendă.

Schimbarea radicală de optică în materia regimului de sancționare aplicabil infractorilor minori – renunțarea la pedepse în cazul acestora – distanțează reglementarea actuală de concepția promovată de C.P.A., inclusiv în ceea ce privește sancționarea tentativei. Astfel, în cazul infracțiunilor săvârșite în timpul minorității, cauzele de atenuare – cum este și tentativa – sunt avute în vedere la alegerea măsurii educative, producând efecte între limitele (generale) prevăzute de lege pentru fiecare măsura educativă. Mai exact, tentativa comisă de minorul răspunzător penal, va influența alegerea măsurii educative, dar nu va influența durata acesteia, urmând să fie individualizată între limitele prevăzute de lege.

În cadrul legal general destinat tentativei, sunt incluse, de asemenea, cele două cauze de nepedepsire a autorului tentativei (incriminate), cauze reprezentate de *desistare* și *împiedicarea producerii rezultatului*, în cazul acesteia din urmă, fiind prevăzută expres (și) modalitatea anunțării autorităților. Transpusă în planul participației penale, cauza de nepedepsire a participantului pentru tentativa la care a contribuit, poartă denumirea de *împiedicarea săvârșirii infracțiunii*, fiind prevăzută expres – și în cazul acesteia – modalitatea constând în anunțarea autorităților (prin *autodenunț*). Exceptarea de la represiunea penală, în cazul unei infracțiuni tentate săvârșite de infractorul minor, se realizează (tot) pe calea desistării / împiedicării producerii rezultatului, sau a împiedicării săvârșirii infracțiunii, care constituie cauze generale, legale, personale, de nesancționare penală a tentativei incriminate.

